

Москаленко Я.О.,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Мікуляк К.А.,

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ДИНАМІКА ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЧЕРЕЗ ОВДП

В умовах повномасштабної війни дослідження динаміки залучення коштів до державного бюджету через облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) є надзвичайно актуальним. Оскільки ОВДП має важливе значення не лише для фінансування соціальних і оборонних програм, але й для зменшення залежності від зовнішніх позик, підтримки курсової стабільності та поступового зниження інфляційного тиску. Системний аналіз залучення коштів від ОВДП дозволяє оцінити ефективність внутрішнього ринку облігацій як джерела державного фінансування, його здатність адаптуватися до мінливих економічних умов та сприяти фінансовій стійкості країни у складний період.

Облігації внутрішніх державних позик України – державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому фондовому ринку і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій [1]. ОВДП стали одним із ключових інструментів залучення коштів до державного бюджету України, особливо в умовах зростання фінансових потреб на тлі воєнних дій [5]. Від початку 2022 р. уряд значно активізував використання ОВДП, забезпечуючи стабільні надходження для покриття дефіциту бюджету та зміцнення фінансової системи. Суттєве зростання обсягів залучення коштів через ОВДП було досягнуто завдяки привабливим процентним ставкам, спрощенню процедур для інвесторів та введенню пільг для фізичних осіб, що збільшило зацікавленість як серед громадян, так і серед великих інвесторів.

Дослідження питання залучення коштів до державного бюджету через ОВДП цікавило багатьох українських і закордонних науковців, які аналізували бюджетну політику, державні запозичення та фінансові інструменти, зокрема В. Гейця, М. Савлук, О. Барановського, А. Буряченко, Т. Вахненко, М. Забаштанського, М. Єрмошенко, В. Опаріна, Є. Павловську, Л. Педченко, С. Юрія, Дж. М. Кейнса, Р. Масгрейва, К. Райнхарт, Кеннет Рогофф, Д. Кохан, Б. Пінто, А. Пресбітеро та ін.

З початку повномасштабної війни й до кінця 2022 р. уряд України отримав від продажу ОВДП на аукціонах 152,4 млрд грн, 1,93 млрд дол. США та 977,3 млн євро. Водночас на погашення внутрішнього боргу за цей період спрямовано 213,3 млрд грн, 2,79 млрд дол. США та 662,6 млн євро. За період

січня – жовтня рівень роловеру вкладень в ОВДП (відношення номіналу проданих та погашених цінних паперів) склав 146% у всіх валютах [2].

За інформацією Депозитарію НБУ, у 2023 р. уряд залучив через аукціони ОВДП 401,8 млрд грн, 3,69 млрд дол. США та 735,8 млн євро, тоді як на погашення витрачено 216,0 млрд грн, 3,34 млрд дол. США та 588,0 млн євро. Загальний роловер вкладень в ОВДП за 2023 р. досягнув 150% у всіх валютах [3]. Упродовж перших десяти місяців 2024 р. уряд України отримав від аукціонів ОВДП майже 498 млрд грн в еквіваленті: 364 млрд грн, 2,54 млрд дол. США та 754,9 млн євро, тоді як на погашення боргу спрямовано 188,1 млрд грн, 2,18 млрд дол. США та 918,3 млн євро [4].

Окрім самої динаміки важливо дослідити структуру тримачів облігацій. Так, з даними Мінфіну, які наведені у статті [5], найбільша частка знаходилася у комерційних банків (46,7%) та НБУ (38,5%). Частка юридичних осіб та фізичних осіб – 8,4% та 4,0% відповідно, частка нерезидентів складала 1,3%, страхових компаній – 1,1%, а територіальних громад – 0,04% [5].

Протягом 2022–2024 рр. уряд України активно залучає кошти через облігації внутрішньої державної позики. Кожного року обсяги залучених коштів поступово зростають, що свідчить про необхідність підтримки державних фінансів, особливо в умовах війни.

Рівень роловеру (відношення номіналу проданих до погашених облігацій) стабільно перевищує 100%, що свідчить про успішне рефінансування боргу. Уряд не лише погашає попередні борги, але й залучає додаткові кошти. Це дозволяє зберігати ліквідність і одночасно підтримувати фінансову стійкість.

Великий обсяг залучень і погашень ОВДП показує, що уряд значною мірою покладається на внутрішній борговий ринок для забезпечення бюджетних потреб. Це може бути вимушеним кроком, щоб компенсувати зменшення інших джерел [6].

Зростання обсягів як залучених коштів, так і погашень, вказує на збільшення боргового навантаження на бюджет. Це може створювати додаткові виклики для фінансової системи, оскільки збільшення виплат за боргом потребуватиме постійного залучення нових коштів, особливо якщо значна частина боргу погашається у валюті.

Частина ОВДП випускається в іноземній валюті, що свідчить про намагання уряду диверсифікувати боргові інструменти, залучаючи не тільки гривневі, а й валютні ресурси. Це може забезпечувати гнучкість у залученні інвестицій та підтримку курсової стабільності.

Загалом, можна зробити висновок, що уряд України використовує ОВДП як ефективний інструмент для забезпечення фінансових потреб держави в умовах кризи, підтримуючи високий рівень роловеру для стабільного функціонування економіки та виконання боргових зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. ОВДП. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ovdp>.
2. Уряд України у 2022 році з початку повномасштабної війни залучив від продажу ОВДП на аукціонах 252 млрд грн в еквіваленті – депозитарій НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/uryad-ukrayini-u-2022-rotsi-z-pochatku-povnomasshtabnoyi-viyni-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-252-mlrd-grn-u-ekvivalenti--depozitariy-nbu>.
3. У 2023 році уряд залучив від продажу ОВДП на аукціонах 566 млрд грн в еквіваленті, а загалом упродовж воєнного стану – майже 818 млрд грн в еквіваленті. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2023-rotsi-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-566-mlrd-grn-v-ekvivalenti-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--mayje-818-mlrd-grn-v-ekvivalenti>.
4. Уряд залучив майже 1 316 млрд грн від продажу ОВДП на аукціонах упродовж воєнного стану. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/uryad-zaluchiv-mayje-1316-mlrd-grn-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-uprodovj-voyennogo-stanu>.
5. Від початку року до бюджету залучили 500 млрд гривень через випуск ОВДП. URL: https://lb.ua/economics/2024/11/05/643382_vid_pochatku_roku_byudzhetu_zaluchili.html.
6. Красноноженко В.О. Особливості ринку облігацій внутрішньої державної позики. Студентський науковий вісник, обліково-фінансовий факультет. Випуск 1 (24). Частина 1. Економічні науки [наукове електронне видання]. МНАУ. Миколаїв. 2024. С. 19-24.